

Englantilainen populaarikulttuurin tutkija Martin Barker käväisi Suomessa puhumassa kirjastoväelle sarjakuvan tutkimuksesta. Hän alusti myös Judge Dreddistä sankalle yleisjoukolla Suomen elokuva-arkistossa. Bristolin yliopistossa sosiologiaa opettava Barker on julkaissut useita sarjakuvia käsitteleviä kirjoja, mm. ideologioista sarjakuvissa sekä kauhusarjakuvasta Englannissa. Annetaan miehen itsensä puhua, kun juttua piisaa.

Jukka Heiskanen

"Aloin tutkia populaarikulttuuria ja sarjakuvia melkein vahingossa. Eräs oppilaani teki sarjakuvaa käsittelevän työn ja tarkastessani sitä huomasin, ettei sarjakuvista ollut kirjoitettu englanniksi paljon mitään. Kirjastossa oli vain kaksi opusta, joista toinen oli pikku pamfletti nimeltä Comics and Your Children vuodelta -56. Siinä peloteltiin ulkomaisilla sarjakuvilla ja keuhuttiin brittiläisiä. Ihmettelin, kerkä olivat tällaisen julkaisun takana. Julkaisijan nimi oli The Comics Campaign Council. Ainoa muu johtolanka oli, että mukana oli ollut paljon opettajia. Lainoin ilmoituksen opettajien ammattilehdestä ja kysyin, muistiko kukaan moista kampanjaa. Vastauskirjeiden perusteella menimme haastattelemaan erästä naista, joka sanoi yllättäen: "Kai sinä riesit, että me kaikki olimme kommunistisen puolueen jäseniä?" Ding! – olin ihan innoissani. Aloin tutkia kommunistipuolueen papereita. Esiin nousi lopulta merkittävä kampanja sarjakuvaseksuaalisen puo-

lesta. Kommunisipuolue oli saanut käskyn Moskovasta käydä kaiken amerikkalaisen kimppuun, mutta sitä ei voinut tehdä suoraan. Heidän piti muuttaa kieltä, jolla asioista puhuttiin. Niinpä sen sijaan, että he olisivat olleet pro-Britannia ja anti-Amerikka, he olivatkin pro-lapset ja anti-kauhu. He piiloutuivat sen retoriikan taakse ja hyökkäsivät esimerkiksi EC:n kauhusarjakuvia vastaan, jotka puolestaan olivat ankarasti senaattori McCarthyn vastaisia, joten lopulta he tulivat vastustaneeksi McCarthyn vastustajia! He sokaisivat itsensä siltä, mitä he olivat tekemässä.

Halusin tutkia, kerkä olivat kampanjan takana, mitkä heidän motiivinsa olivat, minkä taakse he piiloutuivat – ja mitä poliittisia, sosiologisia, dialogisia merkityksiä heidän vastustamansa sarjakuvat reksiteinä sisälsivät. Kehitimme teoriaa sitä mukaa kuin etenimme ja kokeilimme sen toimivuutta. Kauhusarjakuvatutkimukseni julkaistiin kirjana nimeltä Haunt of Fear.

Saatuani tutkimuksen valmiiksi pidin tauon sarjakuvista ja sen aikana synryi toinen kirja nimeltä Video Nasties - Freedom and Sensorship in the Arts, joka käsittelee videosensuuria. Tutkin, kerkä olivat piiloutuneet minkäkinlaisten naamioiden ja roolien taakse. Sosiologina minua kiinnostivat myös näiden elokuvien katsojat, mutta niiden vastaanotto jäi arvoitukseksi.

Tapaus Action

Sitten sain ainutlaatuisen mahdollisuuden tutkia juuri sarjakuvan yleisöä. IPC-kustantamo, joka julkaisi myös 2000 AD -lehteä, julkaisi vuoteen 1976 asti Action-nimistä sarjakuvalehteä, joka oli hyvin melodramaattinen ja väkivaltainen. Vuonna 1986 sain luvan tutustua lehden arkistoon sen julkaisun lopettamisen jälkeen, lukijakirjeisiin ynnä muuhun palautteeseen. Koska lehden lopettamisesta oli niin vähän aikaa, saatoin myös haastatella sataaviitt-

kymmentä Actionin entistä lukijaa. Huomasin, että hartaat fanit suhtautuivat lehden sarjoihin ihan eri tavalla kuin satunnaiset lukijat. Jälkimmäiset pitivät lehteä väkivaltaisena ja typeränä ja lukivat sitä vanhempien kieltojen uhalla tai oikeastaan niiden takia. Tosifanien mielestä lehti oli älykäs ja avasi uusia näkökulmia asioihin. Sarjojen herättämien ajatusten ansiosta maailma ei enää ollut mustavalkoinen, vaan monimutkainen paikka, jossa ei ollut selkeitä vastauksia ongelmiin. Fancille väkivallan kuvaaminen oli keino pohtia maailmaa.

Jatkoin tutkimusta 2000 AD -lehden ja erityisesti sen Judge Dredd -sarjakuvaan. Olen tutkinut kaksi vuotta Judge Dreddin vastaanottoa ja lukijoiden suhtautumista Sylvester Stallone -elokuvaan, joka sarjakuvan pohjalta on tehty.

Huomasin, että lukijat pitivät 2000 AD:n tarinoita keinona pitää toivoa yllä – mitä synkemmät tarinat, sitä enemmän ne

panevar ajattelemaan. Lukijat käyttävät niitä selventääkseen ajatuksiaan asioista. Mielenkiintoista oli se, että elokuvalla taas ei ollut mitään sellaisia merkityksiä.

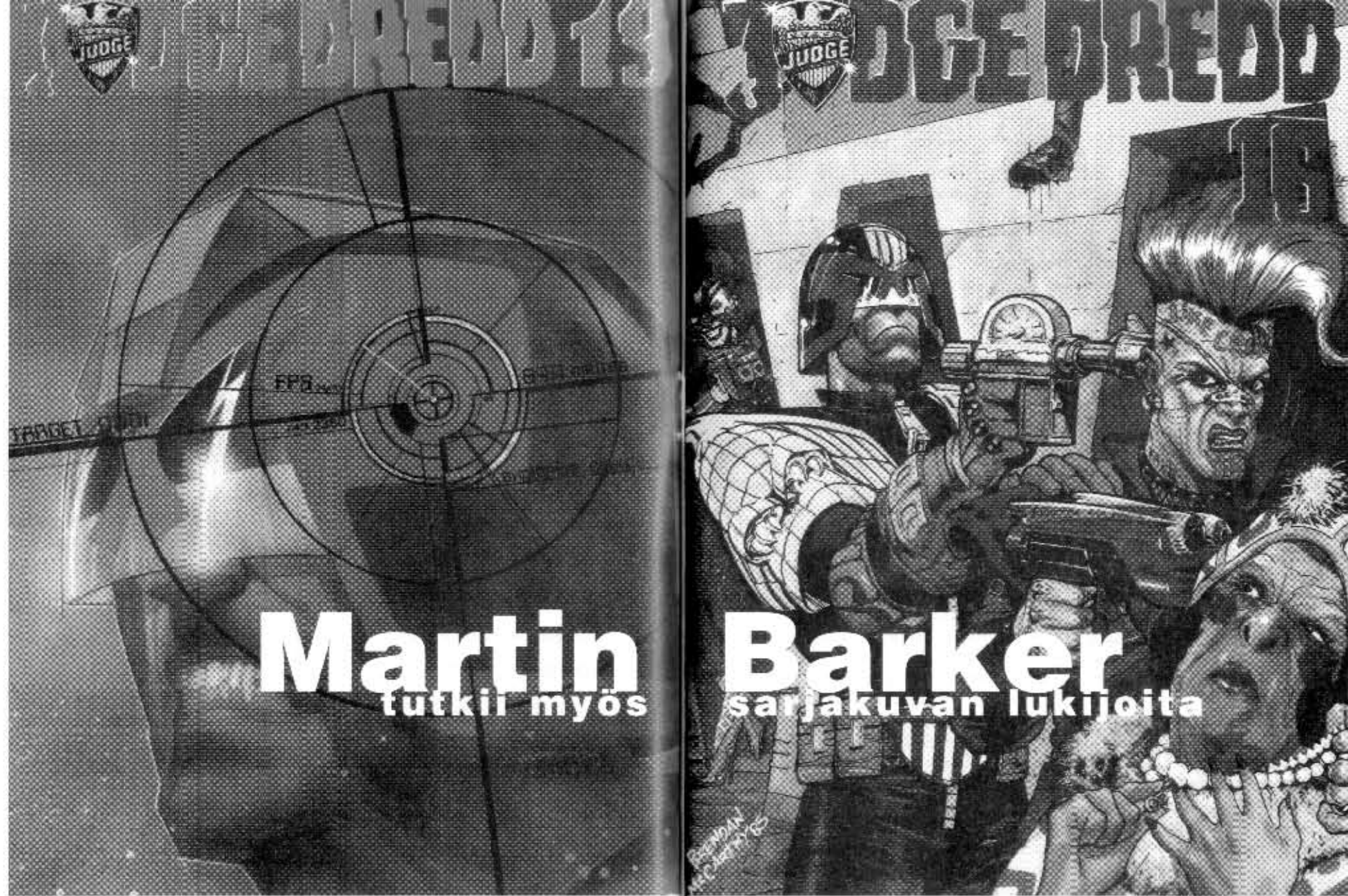
Sarjakuva on exoticaa Englannissa

Sarjakuvan tutkimus Englannissa on aika vähäistä. Tiedän kolme yliopistokurssia, joista minä opetan yhtä.

Jonkin muun ohessa mahdollisesti, vaikkapa jos tutkii Vietnamin sotaa, voi tutkia aiheeseen liittyviä sarjakuvia. Tai jos tarkastelee Shakespearen popularisointeja, niin samalla voi vähän vilkaista sarjakuvaversioita.

Sarjakuvaa ei tutkita omana ilmaisumuotonaan. Ei yliopistoissa eikä koulussa, missä niitä tutkitaan ei-kirjallisuutena. Niistä korkeintaan etsitään stereotyyppisiä.

Sitten on joukko englantilaisia sarjakuvantuntijoita. Kuuluisin heistä on ehkä

Dennis Gifford, joka tietää sarjakuvista tosi paljon, mutta ei ymmärrä, mitä tietää. Hän on vain sarjakuvatielouden kerääjä. Hän haluaa ainoastaan tietää, kuka julkaisi, kuka piirsi, missä, milloin, montako numeroa. Muu ei hänelle ole tietämisen arvoista. Tietysti se on arvokasta pohjatyötä, mutta Dennis on hyvin epäluuloinen niitä kohtaan, jotka kyselevät näiden asioiden merkitystä – mistä mikin johtuu, miksi asiat ovat niin kuin ovat.

Toisaalta on hyvin hankalaa saada käsiinsä vanhoja sarjakuvia, kun ne heitetään pois. Edes muscot ja kirjastot eivät kerää civätkä säilytä sarjakuvia. Lontoon pääkirjastossa on jonkin verran, mutta niitä ei ole järjestetty eikä luetteloitu, eikä siellä ole kokonaisia vuosikertoja. Kukaan ei ole oikeasti kiinnostunut niistä. Vähän aikaa sitten Victoria and Albert Museum osti ison sarjakuvakokoelman 70 000 punnalla.

Sarjakuvalehtiin suhraiduttiin kuin historiallisiin reliikkeihin ja ne luetteloidaan varmaan exotica-nimikkeen alle.

Viimeinen mohikaani

Viimeisin kirjani käsittelee James Fennimore Cooperin Viimeinen mohikaani -romaanin erilaisia kuvaversioita. Tein sen yhdessä toisen populaarikulttuurin tutkijan Roger Sabinin kanssa.

Löysimme kaikkiaan 17 elokuva- ja tv-versiota ja 11 sarjakuvaversiota eri aikakausilta. Vanhin on Griffithin filmatisointi vuodelta 1909. Eri versiot heijastavat aikaansa ja niissä tarinan merkitystä muutellaan ajan politiikan mukaan. Ensimmäinen sarjakuvaversio julkaistiin 1940 Yhdysvalloissa. Se on ihan kamala, se oli piirretty juuri Pearl Harborin jälkeen. Intiaanit olivat japanilaisten näköisiä villejä, jotka osasivat vain örhähdellä.

Graafisesti näyttävien on kenties Jack Davisin 50-luvun sarjakuva. Se oli EC:n poliittinen kannanotto. 60-luvun versio oli kansalaisyhteiskuntaistelun sävyttämä. Jack Jackson kertoi omassa sarjassaan Amerikan historian intiaanien näkökulmasta, mutta sarjakuvana se ei ole kovin onnistunut.

Kuten tutkimusotteestani helposti huomaa, olen aina ollut poliittisesti vasemmalle suuntautunut ja kaikki kysymykset, joita kysyn sarjakuvista tai elokuvista ovat pohjaltaan poliittisia. Kysyn sarjakuvien ja elokuvien roolista kulttuurissa, kuka omistaa ne ja valvoo niitä, miten ne antavat valtaa joillekin ihmisille ja ottavat toisilta pois. En tiedä vastauksia etukäteen, mutta nuo kysymykset ovat aina ohjanneet tutkimustani." ◉